

Til BUU

21-08-2014

Redegørelse af læreres stress i BUF 2014

Sagsnr.
2014-0105811

Baggrunden for denne redegørelse er følgende medlemsforslag fra Jan Andreasen:

Dokumentnr.
2014-0105811-1

- *At forvaltningen på baggrund af netop offentliggjort undersøgelse fra Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø kommer med en redegørelse for baggrunden for lærernes stressniveau på Københavns folkeskoler og et forslag til, hvad kommunen kan gøre for at bringe stressniveauet ned*
- *At udvalget drøfter status omkring stressniveauet i folkeskolerne*

Sagsbehandler
Conni Lachenmeier

Med folkeskolereformen ændres lærergerningen og mange lærere oplever nye krav. Selvom mange lærere meget gerne vil lære alt det nye, vil det tage noget tid inden, at de nye krav er indarbejdet i den enkelte lærers daglige vaner og rutiner. Og forvaltningen anerkender, at flere lærere vil opleve et øget pres med reformen.

Gennem notatet redegøres for de københavnske lærernes oplevelse af stress samt om, hvordan kommunen arbejder med at forebygge, håndtere og nedbringe antallet af lærere, som oplever stress.

Hvad er stress?

Der er flere måder at anskue og definere stress på, fx

"Psykisk stress er en reaktion på, at hjernen oplever, at der skal ydes en ekstraordinær indsats. Psykisk stress er udtryk for en oplevet ubalance mellem de krav, den enkelte stilles overfor, og de ressourcer, han eller hun har til rådighed til at imødekomme kravene med. Psykisk stress kan bevirke både fysiologisk og psykisk ubehag."
(Branchearbejdsmiljørådet for Forskning og Undervisning (BAR F&U))

"Stress er en tilstand af anspændthed og ulyst. Stress er ikke i sig selv en sygdom, men vedvarende stress kan føre til såvel fysisk som psykisk sygdom. Det afhænger af, hvor stor belastningen er, og hvor længe den varer". (Arbejdstilsynet)

HR Organisation

Gyldenløvesgade 15
1502 København V

Mobil
2151 3949

E-mail
ZY5T@buf.kk.dk

EAN nummer
5798009383709

www.kk.dk

Stress opstår i samspillet mellem miljø og individ og handler om, hvordan den enkelte medarbejder oplever og vurderer en given situation på baggrund af krav, forventninger og personlige erfaringer. De samme krav kan opleves forskelligt fra person til person. Dels kan oplevelsen af stress afhænge af ydre forhold (ydre stress-faktorer) på skolen, i klassen eller forhold i privatlivet, dels af indre forhold (indre stress-faktorer) som handler om medarbejderens erfaringer, kompetencer eller forventninger til sig selv eller jobbet. Arbejdet med at forebygge og håndtere stress handler således i høj grad om at skabe balance mellem krav og ressourcer, herunder skabe balance mellem de ydre og indre stress-faktorer.

Hvad ved vi om lærernes stressniveau?

Der er flere forskellige data og undersøgelser, som indikerer, at lærerne oplever mere stress end øvrige jobgrupper.

Undersøgelser ved NFA og FTF

Undersøgelsen "Arbejds miljø og helbred 2012" fra NFA viser, at lærere sammen med læger, forskere, gymnasielærere og psykologer er blandt de jobgrupper, som føler sig mere stressede end andre jobgrupper. En lignende undersøgelse fra NFA, "Arbejds miljø og helbred 2010", viser tilsvarende, at lærerne er signifikant mere stressede end de øvrige grupper. En undersøgelse "Psykisk arbejds miljø og helbred – undersøgelse af FTF'ernes psykiske arbejds miljø 2012" viser, at 11 procent af lærergruppen føler sig meget stresset.

Data fra BUF

Trivselsundersøgelsen fra 2013 viser, at lærergruppen scorer lidt lavere end de øvrige grupper i BUF på spørgsmålet om "Jeg trives med det arbejds pres, jeg har i mit job", nemlig 4,5 i forhold til et gennemsnit på 4,8 (på en skala fra 1-7). Dette resultat ligger dog stadig på et middel godt resultat, som er en score mellem 4 og 5. Derudover viser trivselsundersøgelsen fra 2013, at lærergruppen på temaer vedrørende tilfredshed, motivation og engagement generelt scorer lidt lavere end gennemsnittet i BUF, dog stadig inden for rammerne af et middel godt resultat (se bilag 2). I 2015 er der planlagt en ny trivselsundersøgelse.

Antallet af medarbejdere fra skoler inkl. KKFOer i BUF, som har efterspurgt psykologisk bistand i forbindelse med arbejdsrelateret stress, er fra 2012 til 2013 steget med 16,6 pct. I 2012 var der 120 henvendelser, og i 2013 var der 140 henvendelser. Det svarer til, at andelen af lærere som har efterspurgt psykologisk bistand udgjorde 2,8 pct. i 2012 og 3,2 pct. i 2013. I første halvår af 2014 har der ligeledes været en stigning i skolers henvendelser om psykologisk bistand på 28,6 pct. sammenlignet med samme periode sidste år. I første halvår af 2013 var der 63 henvendelser, og i første halvår i 2014

var der 81 henvendelser. Udviklingen skal ses med forbehold, da der er tale om en ganske kort sammenligningsperiode.

Balance-projektet. BUF besluttede i 2013 at indgå i et forskningsprojekt om forebyggelse og håndtering af mistriivsel i skolerne, det såkaldte Balanceprojekt. Projektet drives af NFA. I projektet indgår 15 folkeskoler, hvoraf de otte skoler er interventionsskoler, og de øvrige syv fungerer som kontrolskoler. Projektet varer frem til udgangen af 2014 og afsluttes med en evaluering.

Projektets formål er at udpege nye veje til at sikre og øge arbejdsevnen hos personer med nedsat psykisk velbefindende. De nye veje handler om at afprøve og vurdere individ-rettede tiltag, organisatoriske tiltag samt en ekstra opkvalificering af skolernes Trioer i forhold til læreres manglende psykiske velbefindende. Som et led i projektet blev der foretaget en første screening af lærernes psykiske velbefindende, hvoraf 37 pct. blev vurderet til at være i dårlig trivsel. Alle berørte lærere har fået tilbud om støtte til stresshåndtering. Sygefraværet blandt interventionsskolerne er i gennemsnit faldet med 0,2 dage de første syv måneder af 2014 i forhold til samme periode sidste år, hvorimod udviklingen i sygefraværet blandt kontrolskolerne har været uændret. (Der er en spredning på interventionsskolernes sygefravær fra et fald på 3 dage til en stigning på 3,1 dag). Se bilag 2.

Sygefravær blandt lærerne har siden 2012 været stigende. I 2012 lå sygefraværet i gennemsnit på 10,7 dage. I 2013 lå sygefraværet på 12 dage. Oversigt over lærernes sygefravær fordelt på halvår viser, at sygefraværet generelt er større i første halvår end i sidste. Og materialet i bilag 2 viser, at stigningen i første halvår af 2014 er 0,2 dage mindre sammenlignet med samme periode i 2013. Stigningen i sygefraværet siden 2012 ses både på de skoler, som ligger højest og lavest i sygefraværet. Årsagen til stigningen i sygefraværet er ikke klar, men den begyndende omtale af folkeskolereform, implementeringen af inklusionsdagsorden samt en generel oplevelse af mange forandringer formodes at være medvirkende faktorer. Stigningen i sygefraværet formodes at fortsætte lidt endnu i 2014. Lærernes sygefravær følges tæt, og ledelsen arbejder intenst på at udvikle en nærværende og løsningsorienteret dialog i MED organisationen. Dette understøttes af BUF's MED-uddannelsesprogram, der afvikles i løbet af 2014, samt i foråret 2015.

Hvad giver anledning til stressbelastninger hos lærere?

For at komme tættere på, hvilke arbejdsforhold, der kan give anledning til stress-belastninger i folkeskolen, har forvaltningen interviewet Trioerne på fem tilfældigt udvalgte skoler fra Balanceprojektet. Trioerne nævner især følgende forhold:

Lærergerningen og jobbet karakter indebærer, at man som lærer både møder store ydre krav, men også oplever, at de indre krav overstiger den enkelte lærers ressourcer. Et eksempel på ydre krav er, de mange forandringer skolereformen fører med sig. Af indre krav er lærernes egne forventninger, engagement og behovet for at være nærværende overfor alle i klassen.

Inklusion beskrives af flere Trioer som en udfordring, der giver anledning til stress. Der opstår ubalance, når fx den pædagogiske og faglige opgave ikke svarer til den enkelte lærers oplevelse af egne forudsætninger og rammer. Nogle lærere oplever inklusion som en opgave, der kræver bestemte kompetencer og erfaringer, som de ikke altid besidder, hvilket forstærkes af, at de ofte oplever at være alene med opgaven, selvom de indgår i lærerteams og kan støtte sig til resursecentret. Udfordringen kan føre til en følelse af utilstrækkelighed og manglende kontrol.

Forældre-samarbejdet opleves af nogle lærere som en særlig udfordring, idet forældre af og til stiller meget høje og urealistiske krav. Selvom lærerne ønsker at udvise imødekommenhed, ufejlbarhed og engagement, kan det være vanskeligt at undgå, at nogle forældre til tider forekommer utilfredse eller skeptiske. I sådanne situationer kan lærerne opleve en vis utilstrækkelighed og/eller at mangle metoder og værktøjer til at håndtere disse udfordringer.

Folkeskolereformen skaber på forskellige måder usikkerhed og uvished, idet reformen indebærer mange og radikale forandringer. Trioerne beskriver i denne sammenhæng lærernes bekymringer for at kunne gennemføre en kvalitetsmæssig god undervisning. Bekymringerne handler her især om frygten for ikke at være velforberedt og kunne sikre en god undervisning.

Teamsamarbejdet kan være både støttende, men samtidig også en udfordring. Når et team fungerer godt, er der meget hjælp og støtte at hente. Til gengæld er det meget belastende, når samarbejdet i et team ikke fungerer optimalt, eller når det fungerer dårligt. Med folkeskolereformen får teamsamarbejdet endnu større betydning for, at man som lærer kan gennemføre sin undervisning. Det betyder, at når teamsamarbejdet ikke fungerer, er der en potentiel risiko for stress-belastning.

Manglende anerkendelse. De seneste mange års offentlige debat om lærerjobbet og folkeskolen opleves af flere lærere som et pres og som manglende anerkendelse fra omverdenen. Debatten om folkeskolereformen har forværret oplevelsen yderligere. Ifølge nogle Trioer føler nogle lærere sig 'hængt uretfærdigt ud' i medierne.

Sidste års lockout har tilsvarende virket belastende for flere lærere. En Trio beskriver, hvordan nogle lærere med særligt høje forventninger

til egen faglighed, engagement og ansvarlighed har følt, at deres faglighed, engagement og loyalitet blev underkendt.

* * *

Ovennævnte skal ses som udtryk for, hvordan enkelte skolars Trioer har beskrevet forhold, der skaber ubalance og giver anledning til stress. Det er dog samtidig forvaltningens vurdering, at det er udtryk for, hvad flere skoler oplever mht. trivsel, stress og psykisk arbejdsmiljø.

Hvordan vil kommunen bringe lærernes stressniveau ned

Forebyggelse og håndtering af lærernes stress håndteres primært lokalt på den enkelte skole gennem en tæt og nærværende dialog om lærernes opgaver og trivsel. Desuden bliver der løbende fulgt op på den enkelte skole i forvaltningen. Direktionen har kontinuerligt dialoger med områdecheferne om håndtering af stress og sygefravær i organisationen, herunder dialoger om, hvordan forvaltningen bedst muligt kan understøtte lederne i dette arbejde. Områdecheferne har løbende dialoger med skoler om håndtering af sygefravær, stress eller andre trivselsudfordringer på den enkelte skole. Disse dialoger kan være både generelle, samt helt ned på medarbejderniveau på de skoler med de største udfordringer. Områdechefer har adgang til at tildele skolerne support fra den samlede forvaltning til at håndtere de udfordringer, hvor der er brug for ekstern support.

Samtidig tages der i de kommende tiltag og aktiviteter, der skal støtte og medvirke til implementering af folkeskolereformen, højde for lærernes trivsel og balancen mellem krav og ressourcer i lærernes arbejde. Nedenfor er en beskrivelse af, hvordan der lokalt og i forvaltningen arbejdes med at forebygge og håndtere stress blandt lærere:

1. Lokalt

Skoleledelsen spiller en central rolle med at sætte ind med løsninger overfor de forhold, der får lærerne til at opleve stress. En væsentlig opgave er at sikre tilfredsstillende og klare rammer for arbejdet, afstemme forventninger og være tydelig om medarbejdernes opgaver samt at være løsningsorienteret i forhold til de problemer og vanskeligheder, som opstår på skolen.

I forhold til lærernes faglige udfordringer skal skolens ledelse støtte lærerne fagligt, give feedback og understøtte teamsamarbejdet, så lærerne oplever, at de i hverdagen får støtte og inspiration til de faglige opgaver og forskellige arbejdsmæssige udfordringer.

Skolens ledelse arbejder på at udvikle en god dialog og et godt samarbejde på arbejdspladsen samt i det lokale MED-udvalg og i Trioerne. Alle MED udvalg skal forholde sig til, hvordan arbejdspladsen forebygger og håndterer stress (jf. BUFs stresspolitik)

og øger trivlsen. MED-udvalget og Trioerne er ansvarlige for løbende at vurdere og håndtere lærernes eventuelle mistrivsel, forebygge og følge op på sygefraværet jf. BUFs sygefraværspolitik. Arbejdsrelaterede stressbelastninger skal indgå i APV handlingsplaner. Alle MED-udvalg har påbegyndt en MED-uddannelse i 2014.

Den enkelte skoleleder er forpligtet til at orientere - og om nødvendigt inddrage - områdeledelsen, såfremt der er trivselsmæssige vanskeligheder på skolen. Skolelederen kan hente sparring og hjælp hos områdeledelsen, der kan henvise til den øvrige forvaltning afhængig af problemernes karakter.

Såfremt skolen har brug for hjælp til at reducere mistrivsel og stress, kan der hentes hjælp hos Arbejdsmiljø København (AMK). AMK yder råd og vejledning til skolen og kan yde individuel rådgivning ved stressrelateret sygefravær. Derudover har alle ansatte mulighed for at få psykologisk bistand vedrørende arbejdsrelateret stress.

På alle skoler er der etableret et ressourcecenter, hvor også områdenes fagpersoner er fast tilknyttet (f.eks. psykologer, sundhedsplejersker, skolesocialrådgivere m.fl.), hvor lærere kan få hjælp og support til undervisningsopgaverne og til de udfordringer, som lærerne fx oplever med inklusion.

2. Forvaltningen

Direktionen har løbende dialoger med områdecheferne om en løbende udvikling af organisationens arbejde med forebyggelse af stress og nedbringelse af sygefravær. Områdeledelsen følger skolernes udvikling systematisk via oplysninger om skolens økonomi, sygefravær, trivselsmålinger og faglige resultater. Områdeledelsen har løbende kvalitets- og supportsamtaler med skolelederne, hvor væsentlige forhold vedrørende skolens daglige arbejde drøftes, så der kan sættes ind i.f.t. den enkelte skoles udfordringer. Såfremt en skole har personalemæssige udfordringer – fx reaktioner og/eller overbelastning som følge af stress, vil skoleledelsen drøfte dette med områdeledelsen med henblik på, hvordan disse problemer bedst håndteres. Områdeledelsen følger løbende op på behov for hjælp og trækker på support fra hele forvaltningen, herunder support fra AMK, eksternt supervision og lignende.

Tværfaglig støttefunktion. I hvert af de fem områder findes en tværfaglig støttefunktion, som yder faglig support til skolerne. Områdenes medarbejdere er fast tilknyttet skolernes ressourcecentre. I den tværfaglige støttefunktion kan skolerne ligeledes hente yderligere support til at løse faglige udfordringer, som ikke kan klares i de lokale ressourcecentre på skolen.

MED uddannelse. BUF har i efteråret 2013 indgået MED-aftale og er i gang med omfattende uddannelse af alle MED-udvalg og Trioer. Alle skoler har gennemført første modul og skal nu i gang med andet modul, hvor de lærer at vurdere det lokale arbejdsmiljø og at forebygge unødige belastninger, herunder stress. Formandskabet i skolens MED-udvalg vil ydermere deltage i arbejdsmiljøuddannelsen.

Forældre-samarbejdet. For at lette presset på lærerne i forbindelse med folkeskolereformen, blev lærernes daglige samarbejde og kommunikation med forældrene rammesat til dagtimerne, og lederne har en nødtelefon til at håndtere eventuelle henvendelser fra forældre uden for arbejdstid (jf. Værnsregler for lærere). Derudover er det aftalt, at den enkelte skolebestyrelse udarbejder principper for håndtering af forældresamarbejdet, hvilket skal medvirke til at sikre en hensigtsmæssig og god dialog mellem lærere og forældre.

Faglig kompetenceudvikling. For at opkvalificere lærere og ledere til at håndtere de mange nye udfordringer i forbindelse med folkeskolereformen, har dette års Sommeruni handlet om de nye opgaver, der følger af folkeskolereformen, fx faglig ledelse, målstyret undervisning, teamsamarbejde mv. Derudover kan skolerne trække på det faglige implementeringsteam fx til håndtering af den understøttende undervisning, åben skole og implementering af fysiske aktiviteter. Endvidere er der faglig kompetenceudvikling af de lokale resursecentre.

For at styrke lærerne i at håndtere kravene i reformen er der i oplægget til budget 2015 foreslået yderligere kompetenceudvikling inden for arbejdet med målstyret undervisning, teamsamarbejde, inklusion samt faglig ledelse. Derudover arbejder forvaltningen videre med en kompetenceudvikling inden for kommunikation, så skolerne bedre kan fremme de gode historier om skolens og lærernes arbejde.

Opfølgning

Balanceprojektet evalueres primo 2015 og resultaterne fra Balanceprojektet samt fra trivselsmålingen, som foretages i foråret 2015, vil indgå i overvejelserne om og forslag til at nedbringe lærernes oplevelse af stress yderligere.

Kilder:

- Branchearbejdsmiljørådet Undervisning & Forskning, ”Stress i skolen”, Tema hæfte, 2007

- FTF, ”Psykisk arbejdsmiljø og helbred”, Undersøgelse af FTFernes psykiske arbejdsmiljø 2012
- Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, ”Arbejdsmiljø og helbred” – 2012-undersøgelsen
- Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, ”Balanceprojektet – Nyhedskatalog”